Työ- ja elinkeinoministeriö NEUVOSTORAPORTTI TEM2021-00126

EUKV Huhtala Liisa(TEM), Löyttymäki Taru(TEM), Mähönen Maiju(TEM), Silanterä Anita(TEM), Heikkilä Maija(UM), Heiskanen Tiina(TEM) 01.03.2021

Asia
Epävirallinen kilpailukykyministerien (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) videokokous 25.2.2021

Kokous
Epävirallinen kilpailukykyministerikokous 25.02.2021

Epävirallisessa kilpailukykyministerien (sisämarkkinat, teollisuus) videokokouksessa 25.2.2021 käsiteltiin kolmea teemaa: 1) EU-ohjausjakso – kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat teollisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa vahvistaen sisämarkkinoita, kaksoissiirtymää ja strategista autonomiaa Euroopassa 2) uusi kuluttaja-asioiden toimintaohjelma sekä 3) maakohtainen veroraportointi (CBCR). Lisäksi AOB-kohtana Suomi esitteli digitaalisesti edistyneiden D9+-maiden puolesta yhteisen julkilausuman.

Kansallisissa elpymis- ja palautumissuunnitelmissa (RRF) jäsenmaat, ml. Suomi korostivat suunnitelman roolia digitaalisen ja vihreän siirtymän sekä kilpailukyvyn edistämisessä.

Uudella kuluttaja-asioiden toimintaohjelmalla on samanlaisia tavoitteita kuin Suomen kansallisella elpymis- ja palautumissuunnitelmalla.

Ehdotus maakohtaisesta veroraportoinnista sai kokouksessa laajan enemmistön tuen. Suomi avasi keskustelun ja kiitti puheenjohtajavaltio Portugalia Suomen puheenjohtajakaudellakin tärkeän asian edistämisestä. Ehdotus viedään seuraavaksi vahvistettavaksi Coreperiin, jonka jälkeen käynnistetään neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa.

Komissaari Breton nosti tiedotusasiana (AOB) esiin akuutin tarpeen lisätä pandemian hoitoon tarvittavaa EU:n rokote- ja lääketuotantoa.

Suomea edustivat työministeri Tuula Haatainen ja elinkeinoministeri Mika Lintilä. Epävirallisessa videokokouksessa ei tehty päätöksiä.

EU-ohjausjakso: kansalliset elpymis- ja palautumissuunnitelmat (RRF) teollisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamisessa

Puheenjohtajamaa Portugali kertasi avauspuheessaan kestävyyden, vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä pk-yritysten merkityksen EU:n taloudelle kokonaisuutena. Hän painotti monikansallisten

hankkeiden tärkeyttä ja eri rahoitusohjelmien sekä julkisen ja yksityisen rahoituksen fokusoitua käyttöä. Riippuvuuksien tarkastelussa on tärkeää, että toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia.

Komission johtava varapuheenjohtaja Vestager pahoitteli, että edelleen elämme erityisiä aikoja ja toivoi, että väliaikaiset helpotukset mm. valtiontuissa auttavat säilyttämään yrityksiä ja työpaikkoja. Hän myös painotti kansallisten elpymis- ja palautumissuunnitelmien valmistumista ja sellaisten määräysten kiireellisen ratifioinnin tärkeyttä, jotka antavat mahdollisuuden kerätä rahaa markkinoilta.

EVP Vestager kuitenkin toivoi, että kansallisten suunnitelmien kunnianhimon tasoa ja laatua nostetaan vielä, jotta suunnitelmat vievät kohti vihreää ja digitaalista siirtymää. Hänen mukaansa rajat ylittävät hankkeet ovat hankalia, mutta ne tulisi nähdä poikkeuksellisena mahdollisuutena (mm. 5G, konnektiviteetti ja julkisen hallinnon kehittäminen). EVP Vestager nosti esiin ulkomaankaupan, jonka hän totesi tuovan dynamiikkaa, työpaikkoja ja kasvun mahdollisuuksia. Kaupan ehtojen pitää kuitenkin olla reiluja, ja sen varmistamiseksi tarvitaan työkaluja kuten hiilirajamekanismi. Lisäksi EVP Vestager puhui kilpailupolitiikasta. Tukikilpailua tulee välttää, mutta tarvitaan myös mahdollistavia välineitä, joista hän mainitsi Euroopan yhteistä etua koskevan akkuhankkeen (IPCEI) hyvänä esimerkkinä.

EVP Vestager painotti, että vaikka maailma on muuttunut, kunnianhimoiset vihreän siirtymän ja digitaalisuuden tavoitteet eivät ole muuttuneet ja totesi erityisesti pk-yritysten saamisen mukaan muutoksen olevan olennaisen tärkeää.

Sisämarkkinoista vastaava komissaari Breton nosti puheenvuorossaan esiin kolme teemaa: 1. RRF-suunnitelmat, joihin hän toivoi lisää rajat ylittäviä hakkeita, mutta myönsi rakenteiden ja hallinnon puutteet sellaisten luomiseksi, 2. koronarokotteiden tuotantokapasiteetin lisäämisen ja 3. sisämarkkinoiden toiminnan varmistamisen.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa esiteltiin kansallisten RRF-suunnitelmien painopisteitä ja niiden vastaavuutta EU:n tavoitteisiin vihreästä ja digitaalisesta siirtymästä ja resilienssin vahvistamisesta. Useat jäsenmaat (esim. CZ, RO, LU) mainitsivat toiveensa olla mukana ja edistää rajat ylittäviä hankkeita (esimerkiksi teemoissa kuten vety, mikroelektroniikka, puolijohteet, pilvipalvelut ja terveys). IPCEI:t tuotiin esiin hyvänä esimerkkinä yhteistyöstä, mutta osa jäsenvaltioista muistutti, ettei IPCEI kuitenkaan sovellu ratkaisuna kaikkiin haasteisiin, vaan on yksi monien joukossa. Komission yhteishankkeita edistävä koordinaatio toivotettiin tervetulleeksi.

Puheenvuoroissa tuotiin esille toimivien sisämarkkinoiden merkitys kasvulle ja elpymiselle. Joissakin puheenvuoroissa (esim. IE, LU) esitettiin huoli siitä, että osa rajoista ei ole koronapandemian vuoksi avoinna ja toivottiin rajatilanteen helpottavan mahdollisimman pian.

Strateginen autonomia nähtiin laajalti tärkeänä tavoitteena. Osassa puheenvuoroja painotettiin erityisesti avoimuuden ja kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan taloudelle sekä tarvetta vahvistaa toimintapuitteita. Useat jäsenvaltiot (esim. DE, SE) korostivat standardien merkitystä kilpailukykytekijänä ja toivoivat mahdollisuuden parempaa hyödyntämistä.

Suomi korosti puheenvuorossaan kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman roolia digitaalisen ja vihreän siirtymän sekä kilpailukyvyn edistämisessä. Myös työmarkkinoiden toiminta on yksi Suomen painopisteistä. Suomi korostaa investointeja, jotka tukevat elpymistä ja pitkän ajan kasvupotentiaalia, ml. t&i-investoinnit. Tavoitteena on luoda kilpailukykyinen digitaalinen toimintaympäristö kaikille yrityksille, erityisesti pk-yrityksille. Rahoitusta voidaan kohdistaa strategista autonomiaa ja kilpailukykyä vahvistaviin hankkeisiin siten, että näillä toimenpiteillä tuetaan EU:n omia vahvuuksia – perustuen toimiviin sisämarkkinoihin sekä reiluun ja avoimeen kilpailuun.

Osa jäsenvaltioista vastasi myös komissaari Bretonin etukäteen toimittamaan kirjeeseen, jossa kuvattiin tarve koronarokotteen tuotantokapasiteetin kasvattamisesta Euroopassa. Puheenvuoroissa todettiin rokotteiden – ja osittain myös muiden lääkkeiden – eurooppalaisen tuotannon tärkeys. Jäsenvaltioilta oli lisäksi pyydetty kirjallisia vastauksia viikon aikana. Suomi toimittaa vastauksen kokouksen jälkeen.

Loppupuheenvuorossaan EVP Vestager painotti, kuinka tärkeää on pitää rajat auki ja arvoketjujen tarvitsemat logistiikkakäytävät toiminnassa, sillä ne ovat toimivan sisämarkkinan ja siten elpymisen välttämätön tekijä. Komissaari Breton totesi valitsevan yhteisymmärryksen rokotetuotannon kasvattamisessa ja lupasi palata koordinaatioon ja yksityiskohtiin. Hän myös ilmoitti haluavansa keskustella säännöllisesti asian etenemisestä ja nosti esiin ajatuksen uuden EU-tason työkalun perustamisesta kriisitilanteisiin varautumiseksi.

Uusi kuluttaja-asioiden toimintaohjelma

Agendan toisen keskustelun teemana oli kuluttajien rooli talouden elpymisessä ja tarve vahvistaa kuluttajien resilienssiä. Puheenjohtajamaa Portugali kertoi lyhyesti komission uudesta kuluttaja-asioiden toimintaohjelmasta, joka julkaistiin 13.11.2020. Toimintaohjelmaa koskevat neuvoston päätelmät on hyväksytty 22.2.2021. Sekä päätelmät että toimintaohjelma ovat saaneet osakseen kaikkien jäsenvaltioiden kannatuksen. Kuluttajien on voitava nauttia oikeuksistaan täysimääräisesti ja kyettävä tekemään luotettavaan tietoon perustuvia valintoja, mutta samaan aikaan kuluttajia on suojeltava haitallisilta käytännöiltä. Kuluttajat voivat osaltaan nopeuttaa niin talouden elpymistä kuin vihreää ja digitaalista siirtymää.

Oikeusasioista vastaava komissaari Reynders totesi tämän olevan ensimmäinen kerta, kun komissiolla on näin laaja-alainen ja läpileikkaavaa kuluttajapolitiikan toimintaohjelma. Yksi toimintaohjelman teemoista on yksityisen kulutuksen potentiaalin hyödyntäminen elpymisessä ja kasvussa kestävällä tavalla. Komissaari nosti esiin matkailualan ahdingon ja kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen vihreän siirtymän tueksi. Myös tuotteiden ja palveluiden kestävyyteen pyrkiminen esimerkiksi korjausoikeutta kehittämällä on tärkeää. Korkea kuluttajansuojan taso ja toimivat sisämarkkinat kulkevat käsi kädessä.

Kaikki jäsenvaltiot, ml. Suomi, jakoivat käsityksen siitä, että yrityksiä tukevilla toimilla tuetaan myös kuluttajien luottamusta markkinoiden toimintaan. Yhtä lailla kaikki jäsenvaltiot kannattivat pyrkimyksiä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Kaksoissiirtymä avaa myös uusia kasvumahdollisuuksia, kunhan pidetään huolta innovaatioiden tukemisesta. Puheenvuoroissa korostui kuluttajien valistamisen ja neuvonnan tärkeys kestävien valintojen tukemisessa sekä ennaltaehkäisevien toimien rooli esimerkiksi ylivelkaantumisen hillitsemisessä. Vihreän siirtymän tavoitteiden osalta useat jäsenvaltiot nostivat esiin laajemman oikeuden saada tuote korjatuksi sekä viherpesuun ja tuotteiden suunniteltuun ennenaikaiseen vanhenemiseen puuttumisen. Tietyt jäsenvaltiot (kuten RO, LV ja NL) ilmaisivat kannattavansa ensisijaisesti jo olemassa olevan sääntelyn päivittämistä ja tehokasta toimeenpanoa uuden sääntelyn sijaan. Samoin kiinnitettiin huomioita siihen, että muutosten tulee olla myös pk-yritysten toimeenpantavissa.

Digitaalisen muutoksen osalta keskusteltiin kuluttajien suojelemisesta itsenäisen päätöksenteon vääristämiseltä, johon liittyen on kiinnitettävä huomiota erityisesti sosiaalisen median käytäntöihin ja mainonnan sekä tekoälyn käytön läpinäkyvyyteen. Mm. Hollanti, Saksa ja Itävalta tukivat erikseen DSA- ja DMA -aloitteita, joiden katsotaan sekä lisäävän kuluttajien luottamusta digimarkkinoiden toimintaan, että tasapuolistavan yritysten kilpailunedellytyksiä verkossa. Useat jäsenvaltiot (kuten EE, DK ja LU) korostivat kansainvälisen yhteistyön merkitystä tuoteturvallisuuden saralla sekä yleisen tuoteturvallisuusdirektiivin uudistamisen merkitystä.

Suomi totesi puheenvuorossaan, että kansallisten ja EU:n strategioiden välinen johdonmukaisuus on keskeistä elpymisen ja kuluttajien luottamuksen palauttamisen kannalta. Suomen kansallisella elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja uudella kuluttaja-asioiden toimintaohjelmalla on samanlaisia tavoitteita ja ne tukevat toisiaan. Korkea kuluttajansuoja on keskeinen osa sisämarkkinoita ja kuluttajansuojan sääntelyn tulisi vastata sekä yritysten että kuluttajien tarpeisiin. Edistämällä korkeatasoista kuluttajansuojaa edistetään myös tietä kohti vihreää ja digitaalista Eurooppaa. Ennaltaehkäisevän tuen ja ohjauksen tarjoaminen lisää kuluttajien resilienssiä.

Maakohtainen veroraportointi (CBCR)
Puheenjohtajavaltio Portugali korosti keskustelun ehdotuksen tärkeyttä ja totesi tavoitteekseen kolmikantaneuvottelujen käynnistämisen Euroopan parlamentin kanssa mahdollisimman nopeasti. Keskustelun tavoitteena on varmistaa määräenemmistön poliittinen tuki. Suomea keskustelussa edusti työministeri Tuula Haatainen.

Rahoituspalveluista, rahoitusvakaudesta ja pääomamarkkinaunionista vastaava komissaari McGuinnes korosti ehdotuksen tärkeyttä sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta ja sen merkitystä yritysten raportoinnin kehittämiseksi ja verotuksen läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Komissaari kiitti Portugalia, että asiaa käsitellään poliittisella tasolla, jotta neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa voidaan aloittaa. Ehdotus ja siihen neuvostossa tehdyt muutokset muodostavat teknisesti vankan pohjan kolmikantaneuvottelujen käynnistämiseksi. Komissaari korosti ehdotuksen oikeudellisen luonteen olevan puhtaasi raportointiin liittyvää ja myös muita vastaavia raportointivelvoitteita on annettu vastaavalla oikeusperustalla.

Useat jäsenvaltiot kiittivät puheenjohtajamaata asian tuomisesta ministereiden käsittelyyn, totesivat kannattavansa ehdotusta ja kiirehtivät neuvottelujen aloittamista Euroopan parlamentin kanssa (FI, GR, DK, RO, PL, AT, IT, ES, FR, BE, BG, NL, ES). Muutamat maat (mm. IT ja FR) totesivat, että olisivat toivoneet kunnianhimoisempaa ratkaisua, mutta pitivät tärkeänä edistymistä asiassa. Oikeusperustan osalta jäsenvaltiot korostivat ehdotuksen lisäävän avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Kyse on raportoinnista ja komission ehdottama oikeusperusta on asianmukainen. Suomi tuki puheenvuorossaan vahvasti puheenjohtajamaan tavoitetta viedä asiaa eteenpäin ja korosti sitä, että EU:n tulee osoittaa johtajuutta yritysten vastuullisuudessa. Tarve avoimuuden lisäämiselle on suuri niin sijoittajien kuin muiden sidosryhmien näkökulmasta. Direktiivi ei vaikuta verotuksellisiin kysymyksiin. Komission ehdottama oikeusperusta on oikea. Tehdyt resitaalimuutokset selkeyttävät oikeudellista tilaa.

Ryhmä jäsenvaltioita (CY, IE, CZ, SE, LU, MT, HU) korosti, että kannattaa ehdotuksen tavoitteita ja avoimuuden lisäämistä. Kyseessä on kuitenkin verotusta koskeva asia ja maat katsovat, että komission ehdottama oikeusperusta on väärä viitaten neuvoston oikeuspalvelun lausuntoon asiassa. Maat olivat valmistelleen yhteisen lausuman asiassa, jossa korostavat, että asiasta ei saa syntyä ennakkotapausta. Verotusta koskevista kysymyksistä tulee jatkossakin päättää yksimielisesti eikä määräenemmistöllä. Myös Unkari kertoi vastustavansa ehdotusta.

Viro, Latvia ja Slovenia korostivat, että pitävät verotusoikeusperustaa asianmukaisena. Jäsenvaltiot olivat kuitenkin valmiina tukemaan asian viemistä ja tukivat puheenjohtajamaan kompromissiedotusta. Saksa kertoi kansallisen kannanmuodostuksen olevan kesken ja totesi varauman.

Yhteenvedossaan puheenjohtaja totesi, että keskustelussa ehdotus oli saanut laajan enemmistön poliittisen tuen. Lisäksi puheenjohtaja totesi tyytyväisenä, että myös jäsenvaltiot, joilla on eriävä näkemys asianmukaisesta oikeusperustasta, tukevat laajasti ehdotuksen sisältöä ja tavoitteita. Ehdotus viedään ministerikeskustelun jälkeen Coreperiin vahvistettavaksi, ja neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa käynnistetään sen jälkeen.

D9+-maiden yhteinen julkilausuma Suomen esittelemänä tiedotusasiana
Suomi esitteli kokouksen päätteeksi D9+ -epävirallisen ministeriryhmittymän julkilausuman kaikkien allekirjoittaneiden D9+ maiden puolesta. Julkilausuma hyväksyttiin Suomen puheenjohtaman digitaalisesti edistyneiden EU-maiden videokokouksessa tammikuussa. Julkilausuman mukaan Euroopan teknologinen kilpailukyky perustuu digitaaliselle kehitykselle, innovaatioille ja toimiville sisämarkkinoille. Suomen ja elinkeinoministeri Lintilän puolesta asian esitteli EU-edustuston pysyvän edustajan sijainen Minna Kivimäki.

Irlanti kiitti Suomea ja kertoi olevansa mukana tukemassa sekä Suomea että muita jäsenmaita julkilausuman sisällön kanssa. Irlanti mainitsi, että politiikan näkökulmasta on edelleen useita asioita, joissa on löydettävä oikea tasapaino. Regulaation tulisi yhtäältä ylläpitää luottamusta ja samalla mahdollistaa tasapuoliset toimintaedellytykset disruptiivisille teknologioille ja niiden kehittämiselle. Hallinnon tai sääntelyn ei tulisi luoda tarpeettomia rasitteita kehitykselle.

Suomen edustajat
Tuula Haatainen, työministeri, TEM
Mika Lintilä, elinkeinoministeri, TEM
Minna Kivimäki, pysyvän edustajan sijainen, EUE
Jenni Karjalainen, työministerin erityisavustaja, TEM
Liisa Huhtala, hallitusneuvos, TEM
Anita Silanterä, johtava asiantuntija, TEM
Tiina Heiskanen, neuvotteleva virkamies, TEM
Maiju Mähönen, asiantuntija, TEM
Maija Heikkilä, erityisasiantuntija, EUE
Taru Löyttymäki, erityisasiantuntija, TEM
Kristine Alanko, suunnittelija, TEM
Oona Juonala, suunnittelija, TEM

Asiakirjat
Puheenjohtajavaltio Portugalin toimittamat tausta-asiakirjat: WK 1755/2021 INIT, WK 2062/2021 INIT, 6058/21

Liitteet

Viite

Asiasanat	digitalisaatio, elpymisrahasto, jaosto kilpailukyky (EU 8), kilpailukyky, kilpailukykyneuvosto, kuluttajapolitiikka, kuluttajat, teollisuuspolitiikka, sisämarkkinat
Hoitaa	**OM, TEM, UM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, STM, TULLI, VM, VTV, YM